

Українська наука на шляху до європейського та світового інформаційного простору

23 лютого 2023 р. відбувся тематичний науково-методичний семінар для бібліотекарів «**Українська наука на шляху до Європейського та світового інформаційного простору**», організований відділом науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Захід пройшов у форматі онлайн-зустрічі на платформі Zoom (модератор – завідувачка відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатка наук із соціальних комунікацій **О. Л. Сокур**).

У роботі семінару взяли участь близько 80 учасників з унікальними IP-адресами зі всіх куточків України, зокрема: фахівці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого, Національної наукової медичної бібліотеки України, Національної історичної бібліотеки України, Національної наукової сільськогосподарської бібліотеки, Одеської національної наукової бібліотеки, Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського, Харківської державної наукової бібліотеки імені В. Г. Короленка, Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки імені В. Г. Заболотного, Державної науково-технічної бібліотеки України, Наукової бібліотеки імені М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Наукової бібліотеки Ужгородського національного університету, Науково-технічної бібліотеки Українського державного університету науки і технологій (Дніпро), Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка, бібліотеки Інституту електророзварювання імені Є. О. Патона НАН України, Інституту металофізики імені Г. В. Курдюмова НАН України, Інституту кібернетики імені В. М. Глушкова НАН України, Інституту біохімії імені О. В. Палладіна НАН України, Інституту мікробіології і вірусології імені Д. К. Заболотного НАН України, Інституту молекулярної біології і генетики НАН України, Інституту клітинної біології та генетичної інженерії НАН України, Національного ботанічного саду імені М. М. Гришка НАН України, Інституту археології НАН України, Інституту фізіології імені О. О. Богомольця НАН України, Інституту відновлювальної енергетики НАН України, Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля НАН України, Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології імені Р. Є. Кавецького НАН України, Інституту проблем кріобіології і кріомедицини НАН України, Інституту проблем ринку та економіко-екологічних досліджень НАН України, Інституту теоретичної фізики НАН України, Інституту технічної теплофізики НАН України, Радіоастрономічного інституту НАН України, Інституту літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, Інституту радіофізики та електроніки імені О. Я. Усикова НАН України, Фізико-механічного інституту імені Г. В. Карпенка НАН України та інші. Також були присутні українські фахівці інформаційно-бібліотечної сфери, які тимчасово мешкають у країнах Європи (Бельгія, Велика Британія, Республіка Польща).

Присутніх привітала завідувачка відділу науково-методичної роботи Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатка наук із соціальних комунікацій **Олена Сокур**.

Її виступ «Захист інформаційного простору України в умовах воєнного стану» акцентував увагу учасників на питанні започаткування в Україні за підтримки ЮНЕСКО та ІФЛА великого проєкту з формування Національної електронної бібліотеки. Успішна реалізація цього задуму можлива насамперед за фінансової підтримки держави та активної взаємодії фахівців українських національних музеїв, архівів, провідних бібліотек України. О. Сокур детально розкрила історію створення Національної електронної бібліотеки в Україні та проаналізувала сутність і зміст чинної національної нормативно-правової бази з цього питання, що включає (за часом прийняття) Закон України «Про Національну програму інформатизації» (1998), Закон України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» (2007), «Концепція Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI» (розпорядження Кабінету Міністрів України, 2009), «Стратегія розвитку інформаційного суспільства в Україні» (2013), «Стратегія розвитку бібліотечної справи на період до 2025 року «Якісні зміни бібліотек для забезпечення сталого розвитку України»» (2017). Доповідка наголосила, що законодавство України у царині функціонування інформаційно-бібліотечної сфери загалом відповідає сучасним вимогам, хоча ще потребує узгодження зі світовим, але поки всі хороші починання щодо розвитку інформаційно-бібліотечної сфери в Україні досі так і залишалися задекларованими лише на папері.

Цікавою і змістовною була доповідь завідувачки відділу технологій електронного науково-інформаційного обслуговування Інституту інформаційних технологій НБУВ, кандидатки наук із соціальних комунікацій **Людмили Коновал** «Інформаційний портал «Наука України: доступ до знань». Було наголошено, що цей ресурс виступає потужним загальнонаціональним інструментом для популяризації наукового доробку вчених України через бібліотечні ресурси за допомогою засобів електронної комунікації. Головним призначенням порталу є надання інтегрованого доступу до бази знань наукового надбання України через науково-інформаційні ресурси бібліотек. Л. Коновал детально розкрила структуру порталу «Наука України: доступ до знань» та його пошукові можливості для дослідників. Також доповідачка розглянула шляхи подальшої взаємовигідної співпраці з науковими установами Національної академії наук України та провідними бібліотеками держави.

Виступ завідувача відділу наукового формування національних реферативних ресурсів Інституту інформаційних технологій НБУВ, кандидата наук із соціальних комунікацій **Сергія Гарагулі** був присвячений висвітленню комплексу інтегрованих електронних ресурсів НБУВ. Наголошено, що найпотужніші в Україні – повнотекстова («Наукова періодика України») та реферативна («Україніка Наукова») – бази даних становлять якісний зріз публікаційної активності вітчизняної науки, дозволяють прослідкувати тенденції розвитку досліджень, широко використовуються в українській наукометриці. У другому блоці доповіді мова йшла про Бібліотечний портал Національної академії наук України LibNAS UA, який підтримується фахівцями Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Доповідач зацентрував увагу на тому, що цей ресурс дозволяє отримувати в єдиному вікні доступу широкий спектр інформації по кожній науковій установі НАН України, впорядковувати їхні наукометричні профілі та цифрові ідентифікатори, є джерелом для аналітики наукової діяльності в Україні.

Надзвичайно інформативним був виступ завідувачки науково-технічної бібліотеки Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України **Світлани Іваненко** «Робота науково-технічної бібліотеки Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України у воєнний час». Насамперед доповідачка коротко висвітлила основні віхи історії започаткування (1934) та особливості функціонування науково-технічної бібліотеки. Так, в 1961 р. завдяки підготовці бюлетеня нових надходжень активізувалася видавнича діяльність книгозбірні. Створення бібліографічних покажчиків, зокрема ретроспективних, визначається тематикою досліджень та конкретними завданнями, які виконує Інститут електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України. Сьогодні увага бібліотечних працівників зосереджена на виконанні електронних замовлень копій статей, що в умовах дистанційної роботи розширює можливості для наукових студій. Для прикладу, у 2020 р. (період карантинних обмежень спричинених COVID-19) було видано 25 електронних замовлень (354 стор. тексту), у 2021 р. – 49 (1434 стор. тексту), у 2022 р. (час повномасштабного вторгнення військ Російської Федерації на територію суверенної України) – 21 (631 стор. тексту). Виставкова діяльність науково-технічної бібліотеки включає підготовку традиційних та електронних виставок. Підготовка електронних вітрин та віртуальних виставок значно активізувалася останніми роками, що сприяє значному розкриттю бібліотечних фондів. Популяризації діяльності бібліотеки також допомагає власна сторінка у мережі «Фейсбук» (від 2020 р.). Доповідачка докладно розповіла про традиційні напрями роботи книгозбірні в умовах воєнного стану, а також детальніше зупинилася на волонтерській діяльності як Інституту, так і працівників бібліотеки.

Виконавча секретарчиня Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, провідна наукова співробітниця Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатка історичних наук, старша наукова співробітниця **Галина Солоїденко** у виступі «Стан бібліотек наукових установ НАН України у 2022 р.» за результатами звітів 2022 р. охарактеризувала діяльність академічної бібліотечної мережі у надскладних воєнних умовах. Доповідачка детально зупинилася на кадровому та матеріально-технічному забезпеченні академічних бібліотек, підкресливши, що такий стан справ викликає занепокоєння Інформаційно-бібліотечної ради НАН України. Також Г. Солоїденко констатувала катастрофічне зниження нових надходжень до фондів бібліотек мережі, зниження показників інформаційно-бібліотечного та довідкового обслуговування, що закономірно в умовах цієї кривавої війни. Г. Солоїденко поінформувала присутніх щодо оновленого складу Інформаційно-бібліотечної ради НАН України та підготовки її першого засідання в такому складі.

Змістовним був виступ **Оксани Клименко**, вченої секретарчині журналу «Бібліотечний вісник», завідувачки відділу наукових видань Інституту бібліотекознавства НБУВ, кандидатки історичних наук, доцентки ««Бібліотечний вісник» – ключовий канал фахових комунікацій в умовах воєнного стану». Доповідачка презентувала матеріали часопису за 2022 р., які представляють особливості функціонування інформаційно-бібліотечної сфери України і світу загалом та організації напрямів діяльності окремих бібліотек зокрема. Наукові статті (25 текстів) становлять близько 76% від загальної кількості публікацій (32 матеріали). Взаємовигідна співпраця редакційної колегії видання результується у різноманітті відомчого підпорядкування та географії авторів матеріалів часопису, якими у 2022 р. були представники професійних

організацій (Видавничий дім «Академперіодика» НАН України), викладачі закладів вищої освіти (Київський національний університет культури і мистецтв, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Національний університет «Львівська політехніка», Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут»), працівники українських бібліотек (Львівська національна наукова бібліотека України імені Василя Стефаника, Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого, Національна наукова медична бібліотека України, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, Науково-технічна бібліотека Інституту електрозварювання імені Є. О. Патона НАН України, Загальна бібліотека Військової академії (м. Одеса)). Також О. Клименко розкрила зміст матеріалів рубрики «Наука та бібліотечна справа в умовах воєнного стану в Україні: міжнародна підтримка», започаткованої з № 1 2022 р. журналу «Бібліотечний вісник».

Теплими словами привітала учасників зібрання **Олена Григоревська**, докторка наук із соціальних комунікацій, професорка факультету української філології, культури і мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка, дослідниця-візитерка Вільного університету Брюсселя (Бельгія). Вона докладно зупинилася на заходах з підтримки української науки у країнах Європейського Союзу. Її пропозиція присвятити наступний семінар висвітленню досвіду вчених та практиків інформаційно-бібліотечної сфери, які на час російсько-української війни працюють у закордонних галузевих інституціях, викликала підвищений інтерес учасників семінару.

Усі виступи супроводжувалися презентаціями, насиченими яскравим ілюстративним матеріалом. Жваве обговорення доповідей під час заходу та у чаті засвідчило значне зацікавлення вчених та практиків бібліотечної справи України обраною темою зустрічі.

Підбиваючи підсумки науково-методичного семінару «Українська наука на шляху до Європейського та світового інформаційного простору», О. Сокур подякувала учасникам і доповідачам за плідну роботу та висловила надію на подальшу результативну співпрацю фахівців інформаційно-бібліотечної сфери України у розбудові національного інформаційного простору.

Оксана Клименко,

<https://orcid.org/0000-0003-4821-8503>,

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57457369900>,

Researcher ID GPF-5449-2022,

кандидатка історичних наук, доцентка,

завідувачка відділу наукових видань,

Інститут бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

e-mail: klimenko_oz@ukr.net

Олена Сокур,

<https://orcid.org/0000-0001-9861-3283>,

<https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=57457558800>,

Researcher ID GON-5837-2022,

кандидатка наук із соціальних комунікацій,

завідувачка відділу науково-методичної роботи,

Інститут бібліотекознавства,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського,

e-mail: sokurolo@ukr.net